

Nadal

Cicle A evangeli

Jesús, el logos de Déu

L'evangeli de Joan és un marginat litúrgic. La lectura dels evangelis de Mateu, Marc i Lluc, repartida en un cicle de tres anys, impedeix accedir als textos de Joan d'una manera que faci justícia a la importància d'aquest evangeli. Poques vegades en la litúrgia es llegeixen textos de Joan i una d'elles és ara, en el temps nadalenc, que ens és possible acostar-nos a un text fonamental d'aquest evangeli, el conegut pròleg.

L'evangeli de Joan comença amb les paraules “En el principi”. Són les mateixes paraules amb les quals comença el llibre del Gènesi i, en conseqüència, comença la Torà jueva. La Torà és el referent indiscutible de la religiositat jueva. En començar Joan el seu evangeli amb les mateixes paraules que comença la Torà, ens està dient que ara la Torà és Jesús. Per als seus seguidors, provinents del judaisme, el seu referent indiscutible ja no serà la Torà, sinó que serà Jesús. Hi ha un canvi de registre, Jesús passa a ser la centralitat fonamental. Per als seus seguidors, l'Esclusura que val i pesa són, des d'ara, els evangelis.

Quan el Gènesi diu “Déu digué” i tot seguit es posa en marxa la dinàmica de la creació, s'endevina amb facilitat que l'autor del Gènesi vol mostrar la capacitat creadora de la paraula de Déu. En el “Déu digué”, s'hi veu la paraula de Déu que crea, que posa en marxa el dinamisme pel qual totes les coses existeixen. Semblantment en el pròleg de Joan, pel Logos, per la Paraula, tot ha vingut a l'existència. El primer acte creador mencionat en el Gènesi és la separació de la llum i la tenebra. També trobem ressò d'aquest acte creador de Déu en el pròleg de Joan. La foscor no pot ofegar la llum. Llum i foscor són dues realitats separades, i, no solament això, sinó que la llum triomfa sobre la tenebra. En aquest triomf de la llum del v.5, s'anuncia el triomf de

Jesús sobre la tenebra, la mort. El triomf de la llum és la salvació. Déu creant salva i Jesús salvant crea.

El pròleg de l'evangeli de Joan ha estat un dels textos fonamentals per afirmar i defensar la preexistència de Jesús al costat del Pare des de tota la eternitat. ¿Fins a quin punt dóna de si el text per arribar a una afirmació teològica d'aquesta envergadura? ¿Com s'ha arribat fins aquí? En primer lloc, hi ha una identificació de Jesús amb el Logos de Déu. Logos és un terme molt difícil de traduir: quan es tradueix per Paraula es vol dir quelcom més que un mot o un element del llenguatge escrit o dit, que serveix per expressar un pensament. En el pròleg de Joan, Logos vol dir més que això. Els significats que més s'ajusten al text que ens ocupa són: emanació, comunicació i, sobretot, decisió, resolució, projecte. La identificació de Jesús amb el Logos de Déu és possible fer-la a partir de l'afirmació del v.14 "El qui és la Paraula s'ha fet home" i aquest home no és altre que Jesús, que, entrant en la història, s'ha revelat com a Fill de Déu del qual Joan dóna testimoni (v.15). La Paraula, doncs, és el mateix Jesús. Jesús és el Logos de Déu, perquè és la revelació del Pare, perquè és la decisió de la intervenció de Déu en la història i perquè és la posta en marxa del projecte salvador de Déu. Jesús és el Logos de Déu, però encara més, és la Paraula existent en la mateixa realitat de Déu des d'abans del començament de totes les coses. L'evangelista Joan arriba a la conclusió que Jesús és el Logos preexistent a partir de la convicció, molt arrelada en el judaisme del seu temps, que la Saviesa i la Torà -la Llei- preexisteixen en Déu des d'abans de la creació del món. De la preexistència de la saviesa en Déu, en trobem testimonis en textos de l'Antic Testament. El llibre dels Proverbis, parlant de la saviesa diu: "El Senyor em posseïa al començament, abans de les seves obres, des de sempre". Els testimonis de la preexistència de la Torà són extrabíblics. Joan capgira aquests postulats del judaisme, per a ell, el qui és preexistent és Jesús, el Logos. Jesús és la veritable Paraula de Déu, que existeix des de tota l'eternitat i és per ell, i no per la Llei, que ens arriben a nosaltres la gràcia i la veritat.

El nom de pròleg, que s'ha donat als primers 18 versets del primer capítol de l'evangeli de Joan, és sobradament correcte perquè s'hi troben ja esbossats els grans temes del quart evangeli. No en podem fer un repàs minuciós, però fàcilment s'endevina que el tema llum apareixerà després en la proclama de Jesús com a llum del món (8,12 ss) i en l'episodi de la guarició del cec de naixement (9); el tema de la vida serà desenvolupat en l'anomenat discurs del pa de vida (6), la resurrecció de Llätzer (11) i en la segona part de la conversa amb Nicodem i és en la primera part d'aquesta conversa (3,1-8) on es roba el tema anunciat al pròleg d'un naixement no carnal. La tenebra, el món que no ha reconegut Jesús i els seus que no l'han acollit seran presents al llarg de tot l'evangeli: els homes s'han estimat més la foscor que la llum (3,19), els deixebles que es fan enrere (6,66), el rebuig dels fariseus i les autoritats (7,32-52), la sinagoga en l'episodi del cec de naixement (9,28. 35-41), la reacció de matar Jesús després de la resurrecció de Llätzer (11,45-57). De tot aquest rebuig Jesús n'és prou conscient quan assegura que el món l'ha odiat primer a ell. Fent aquest repàs hom s'adona que els principals termes que apareixen en el pròleg apareixeran després repetidament al llarg de tot l'evangeli: paraula, vida, llum, tenebra, testimoni, veritat, món, conèixer, veure, creure, glòria.

El verset 12 d'aquest pròleg diu que “als qui creuen en el seu nom els ha concedit de ser fills de Déu”. Si descartem el capítol 21, que els comentaristes consideren un afegit, ens adonarem que l'evangeli de Joan acaba amb una expressió semblant, quasi idèntica: “perquè cregueu que Jesús és el Messies, el Fill de Déu, i, creient, tingueu vida en el seu nom” (20,31). Aquestes paraules, com un tipus de marc englobant, ens mostren la finalitat global de l'evangeli, el seu sentit i la seva raó de ser: l'objectiu és creure i el benefici de creure és esdevenir Fills de Déu, que no és altra cosa que obtenir allò que tot ésser humà desitja, la Vida.

A205